

MAGDALENA FEDEROWICZ

Uniwersytet Szczeciński

Pozycja ustrojowa Prezesa Narodowego Banku Polskiego – zagadnienia wybrane

1. Uwagi wstępne

W dobie integracji europejskich rynków finansowych, ale także i kryzysów, które dotyczą poszczególne sektory rynku finansowego, a zwłaszcza jego znaczącą część – sektor bankowy – ważną wydaje się analiza pozycji ustrojowej Prezesa Narodowego Banku Polski (NBP)¹. Pod pojęciem pozycji ustrojowej Prezesa NBP rozumieć należy całokształt regulacji dotyczących praw i obowiązków Prezesa NBP zawartych po pierwsze – w aktach prawnych polskich, a po drugie – wydaje się obecnie, że także i w europejskich, gdyż Prezes NBP uczestniczy w posiedzeniach Rady Ogólnej Europejskiego Banku Centralnego (EBC), a po przyjęciu przez Polskę wspólnej waluty *euro*, będzie brał udział również w obradach Rady Zarządzającej EBC. Przesądzone przystąpienie Polski do strefy wspólnej waluty euro, powoduje bowiem potrzebę podjęcia dyskusji o pozycji ustrojowej Prezesa NBP, także w odniesieniu do regulacji europejskich.

¹ Warto zauważyć, że w literaturze podkreśla się, że „(...) Na gruncie przepisów konstytucyjnych i ustawowych nie ma jasności co do statusu prawnego NBP”; M. Zubik, *Narodowy Bank Polski (analiza konstytucyjno-ustrojowa)*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 6, s. 33. Zob. również P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* Warszawa 2002, s. 285 i n.; W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 1999, s. 240 i n.

Z punktu widzenia polskiej bankowości centralnej podstawowym aktem prawnym jest Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.² (dalej Konstytucja). W art. 227 Konstytucji sformułowano postanowienia istotne nie tylko dla NBP jako centralnego banku państwa i gwarantujące jego szczególną pozycję ustrojową, ale także dla jego Prezesa jako jednego z organów NBP³. Z mocy postanowień Konstytucji RP, NBP jako instytucji posiadającej wyłączne prawo emisji polskiego pieniądza oraz kształtowania i realizacji polityki pieniężnej w RP, a także odpowiedzialnej za wartość polskiego pieniądza, przewodniczy Prezes NBP. Ponadto, Konstytucja RP stanowi, że Prezes NBP z urzędu przewodniczy również Radzie Polityki Pieniężnej oraz Zarządowi NBP, temu ostatniemu jednak już na podstawie Ustawy o Narodowym Banku Polski z 1997 r. (art. 11 ust. 2 Ustawy o Narodowym Banku Polski, dalej ustawa o NBP)⁴.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie i omówienie wybranych kompetencji oraz zadań Prezesa NBP – głównie w oparciu o postanowienia Konstytucji, ustawy o NBP, Ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym z 2006 r.⁵ oraz aktów prawa wewnętrznego: regulaminu Rady Polityki Pieniężnej NBP (dalej regulamin RPP⁶), regulaminu Zarządu NBP⁷ oraz także przepisów prawa europejskiego dotyczących kompetencji Prezesa NBP wykonywanych na forum europejskim⁸.

² Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (DzU z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).

³ W tym miejscu warto również wskazać na poruszane ciekawe zagadnienie, czy NBP można uznać za organ państwa. Na ten temat zob. np.: C. Kosikowski, *Finanse publiczne i prawo finansowe*, red. E. Ruśkowski, t. 2, Warszawa 2000, s. 353 i n.

⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polski (DzU z 2005 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.).

⁵ Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (DzU z 2006 r. Nr 157, poz. 1119 ze zm.).

⁶ Regulamin Rady Polityki Pieniężnej NBP: uchwała Rady Polityki Pieniężnej z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie regulaminu Rady Polityki Pieniężnej (MP, Nr 17, poz. 290).

⁷ Regulamin Zarządu NBP: uchwała Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 kwietnia 1998 r. w sprawie regulaminu Zarządu Narodowego Banku Polskiego (MP, Nr 12, poz. 203 ze zm.).

⁸ Zob. art. 127 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dawny art. 105 TWE). Warto wskazać, że Traktat Lizboński, który zmienił Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (obecnie po zmianach Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) i Traktat o Unii Europejskiej w porównaniu do TWE uporządkował unormowania europejskie dotyczące EBC i ESBC wyraźnie określając, które postanowienia traktatowe odnoszone mają być do państw Eurosystemu, a które do wszystkich państw uczestniczących w ESBC. Zob. wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, DzUrz UE C 115, 09.05.2008, s. 47.

2. Status prawny Prezesa NBP

Zgodnie z art. 6 ustawy o NBP, jednym z organów NBP jest Prezes NBP. Jak każdy organ posiada on określone prawa i obowiązki, które poddane analizie pozwalają określić status prawny Prezesa NBP. Warto przy tym zaznaczyć, że Prezes NBP występuje w przepisach prawnych niejako w podwójnej roli. Z jednej bowiem strony jest organem konstytucyjnym państwa, a z drugiej strony jest organem wewnętrznym w ramach NBP⁹.

Jak wielokrotnie wskazywano w literaturze i przybliżano w doktrynie, do szczególnie istotnych zasad niezależności, pomagających dookreślić pozycję ustrojową Prezesa NBP należą: zasada niezależności instytucjonalnej oraz zasada niezależności personalnej¹⁰. Pierwsza rozumiana jest jako niezależność od innych organów władzy w państwie, a druga wiązana jest z gwarancjami niezależnego sprawowania tego stanowiska przez daną osobę¹¹. Stąd szczególna pozycja ustrojowa Prezesa NBP (podobnie jak i całego NBP) polega na: po pierwsze, jego apolityczności, a po drugie, na niezależności od innych organów państwowych. Takie ujęcie zasady niezależności wynika z analizy przepisów konstytucyjnych i postanowień

⁹ Uznaje się, że zarówno Prezes NBP, jak i Rada Polityki Pieniężnej NBP oraz Zarząd NBP są organami państwa, zob. M. Zubik, *Narodowy Bank Polski...*, *op. cit.*, s. 35.

¹⁰ Analizą i opisem uprawnień oraz kompetencji Prezesa NBP (czy szerzej całego NBP) w polskiej doktrynie prawa bankowego i konstytucyjnego zajmowali się szeroko zwłaszcza: C. Kosikowski, *Pozycja Narodowego Banku Polskiego i jego organów w prawie polskim (stan obecny i postulaty na przyszłość)*, „Państwo i Prawo” 2002, z. 11, s. 26 i n.; W. Kaszubski, *Narodowy Bank Polski – centralny organ państwa*, „Głosa” 1995, nr 10, s. 3; H. Gronkiewicz-Waltz, *Bank centralny od gospodarki planowej do rynkowej*, Warszawa 1992, s. 57 i n.; M. Zubik, *Powolywanie członków Rady Polityki Pieniężnej w świetle zasady kadencyjności oraz działalności organów państwa*, „Przegląd Sejmowy” 2005, nr 4, s. 41 i n., a także P. Sarnecki, M. Zubik, *Opinie w sprawie statusu organów centralnego banku państwa (art. 227 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej)*, „Przegląd Sejmowy” 2002, nr 5, *passim*. A. Jaszczyńska, Z. Minda, *NBP w Europejskim Systemie Banków Centralnych – aspekty prawne*, „Bank” 2002, nr 9. Te analizy doktryny prawa (na których bazuje niniejsze opracowanie) stały się w przedstawianym artykule pomocne w przybliżeniu dotychczasowego stanu dyskusji i problematyki zagadnienia organów NBP (Prezesa NBP). Warto wskazać, że te rozważania doktryny prowadzone były głównie w odniesieniu do regulacji konstytucyjnej. Stąd posłużyły one we wstępnej części niniejszego opracowania jako tło do dalszych zasadniczych analiz, prowadzonych z uwzględnieniem problematyki prawa europejskiego dotyczącego przyszłego przystąpienia Polski do III etapu UGiW oraz zaobserwowanego zjawiska stopniowej ewolucji kompetencji jednego z organów NBP – Prezesa NBP, zwłaszcza w odniesieniu do jego kompetencji prawotwórczych.

¹¹ O zasadach niezależności, zob. R. Wierzba, *Europejski Bank Centralny*, Warszawa 2003, s. 47 i n. oraz W. Baka, *Bankowość europejska*, Warszawa 2005, s. 65 i n.

ustawy o NBP, a także z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (dalej TK)¹². Konstytucja w sposób przejrzysty oddziela Prezesa NBP od innych organów władzy państwowej – organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, jak i od organów ochrony prawnej.

Zgodnie ze stanowiskiem TK, niezależność NBP gwarantowana jest w art. 227 Konstytucji. Częścią tej niezależności jest także niezależność organów NBP, a w tym i Prezesa NBP¹³. Trzeba również zaznaczyć, że w aktach prawa europejskiego podkreśla się konieczność istnienia skutecznych gwarancji niezależności dla organów narodowych banków centralnych, gdyż i one stanowią przesłankę przyjęcia państwa do strefy wspólnej waluty euro, a przede wszystkim stanowią o efektywnej realizacji funkcji w zakresie polityki pieniężnej (tzw. kryteria konwergencji prawnej)¹⁴. Rozwinięciem zasady niezależności personalnej są postanowienia art. 9 ustawy o NBP. Określa się w nim, że Prezes NBP jest powoływany i odwoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta RP na sześcioletnią kadencję, która może być powtórzona tylko jeden raz. Z jednej strony, w procesie powoływania Prezesa NBP nie uczestniczy Rada Ministrów, z drugiej strony natomiast Prezes NBP, tak jak Prezydent i członkowie Rady Ministrów, podlega odpowiedzialności konstytucyjnej (prawnej) przed Trybunałem Stanu. Zgodnie z postanowieniami Traktatu z Maastricht, kadencja Prezesa NBP wynosić powinna co najmniej 5 lat. Zaznaczyć należy, że wymóg co najmniej pięcioletniej kadencji dla prezesa narodowego banku centralnego jest jednym z kryteriów konwergencji prawnej, istotnych z punktu widzenia przyszłego członkostwa Polski w strefie wspólnej waluty euro.

Kadencja Prezesa NBP wygasa na skutek następujących zdarzeń: po pierwsze, po upływie sześcioletniego okresu; po drugie, w razie śmierci; po trzecie, w razie złożenia rezygnacji; po czwarte w razie odwołania. Zgodnie z art. 9 ust. 5 ustawy, odwołanie może nastąpić, jeśli nie wypełnia on obowiązków na skutek długotrwałej choroby, został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnione przestępstwo, złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu, Trybunał Stanu orzekł w stosunku do niego zakaz zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych. Z analizy wskazanych postanowień

¹² Zob. wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r., sygn. K 25/99. Tekst sentencji opublikowany został w DzU z 2000 r., Nr 53, poz. 648.

¹³ W orzeczeniu z dnia 24 listopada 2003 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził m.in., że przepisy Konstytucji RP w części dotyczącej NBP realizują wszystkie trzy aspekty niezależności banku centralnego, a więc: niezależności finansowej, niezależności funkcjonalnej oraz niezależności instytucjonalnej, zob. OTK 2003, z. 9, poz. 95.

¹⁴ Zob. H. Gronkiewicz-Waltz, *Europejska Unia Gospodarcza i Walutowa*, wyd. 1, Warszawa 2009, s. 85 i n.

ustawy dotyczących niezależności personalnej Prezesa NBP wysunąć można wniosek, że regulacje te dobrze realizują treść analizowanej zasady i stanowią rzetelne gwarancje dla pozycji Prezesa NBP w komentowanym, personalnym aspekcie.

Warto w tym miejscu wspomnieć również o orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 22 września 2006 r. w sprawie przedmiotu i zakresu działań komisji śledczej do zbadania rozstrzygnięć dotyczących przekształceń kapitałowych i własnościowych w sektorze bankowym oraz działań organu nadzoru bankowego w okresie od 4 czerwca 1989 r. do 19 marca 2006 r.¹⁵ Trybunał Konstytucyjny stwierdził w tym orzeczeniu, że „(...) Sejm nie jest upoważniony do powołania komisji śledczej do zbadania działalności NBP, Prezesa NBP lub innych organów NBP (Zarządu NBP lub Rady Polityki Pieniężnej NBP). Uchwała Sejmu w sprawie powołania komisji śledczej tworzyłaby bowiem nowy, nieoparty na Konstytucji ani ustawach, układ wzajemnych relacji Sejmu i NBP. Pod rządami Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. nie można za pomocą uchwał Sejmu zmieniać porządku konstytucyjnego państwa”¹⁶. W orzeczeniu tym TK podkreślił tym samym szczególnie status prawny Prezesa NBP i dookreślił treść zasady niezależności Prezesa NBP.

W art. 10 i 11 ustawy o NBP określone zostały kompetencje Prezesa NBP, które można przyporządkować do jego kompetencji wewnętrznych, odnoszących skutek w sferze organizacyjnej NBP. Prezesa NBP w czasie jego nieobecności zastępuje wiceprezes NBP – jego pierwszy zastępca. Do kompetencji wewnętrznych Prezesa NBP można przyporządkować następujące: po pierwsze, jest on przełożonym wszystkich pracowników NBP; po drugie, przewodniczy Radzie Polityki Pieniężnej NBP, Zarządowi NBP i reprezentuje NBP na zewnątrz; po czwarte, Prezes NBP reprezentuje również Polskę na arenie międzynarodowej, w międzynarodowych instytucjach bankowych oraz w międzynarodowych instytucjach finansowych. W tym ostatnim przypadku reprezentacja jest możliwa, o ile Rada Ministrów nie postanowi inaczej. Po piąte, zgodnie z art. 8 ustawy o NBP, działalność jednostek organizacyjnych NBP podlega rewizji wewnętrznej, którą wykonuje komórka Centrali NBP; podporządkowana jest ona jednak Prezesowi NBP, a więc i w tym przypadku chodzić będzie o wykonywanie przez Prezesa NBP jego kompetencji, w tzw. sferze wewnętrznej.

¹⁵ Zob. OTK z dnia 22 września 2006 r., Sygn. akt U 4/06, M. P. z 28 września 2006 r., Nr 66, poz. 680.

¹⁶ Cyt. z orzeczenia TK z dnia 22 września 2006 r., Sygn. akt U 4/06.

Z kolei w sferze prawa cywilnego, po analizie postanowień art. 11 ust. 2 ustawy o NBP, zauważyć należy, że organem umocowanym do reprezentowania NBP na zewnątrz, oprócz Zarządu NBP, jest Prezes NBP¹⁷.

Zaznaczyć należy również, że pozycja ustrojowa Prezesa NBP ulega stopniowej modyfikacji. Proces ten widoczny jest choćby na gruncie Ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym z 2006 r.¹⁸. Zgodnie z art. 5 ust. 2 tej ustawy, Prezes NBP (albo delegowany przez niego wiceprezes NBP) jest członkiem Komisji Nadzoru Finansowego – organu zintegrowanego nadzoru nad rynkiem finansowym. Jak wiadomo, do 2007 r. Prezes NBP przewodniczył Komisji Nadzoru Bankowego. Zmiana taka jest uzasadniona procesem integrowania nadzoru nad całym rynkiem finansowym w Polsce od 2006 r. Można jednak wskazać, że w tym przypadku kosztem procesu integrowania się rynku finansowego w ramach jednego organu nadzoru jest okrojenie kompetencji Prezesa NBP, a więc i także po trosze znaczenia tego organu w badanym zakresie spraw, gdyż Prezes NBP przestał być przewodniczącym KNB i jest obecnie tylko członkiem KNF. Zmianę taką uznać jednak należy za uzasadnioną w świetle założeń procesu zintegrowanego nadzoru nad całym rynkiem finansowym, w tym i bankowym. Warto jednak zauważyć, że wzajemne relacje między KNF a NBP w odniesieniu do nadzoru nad sektorem bankowym mogłyby jednak zostać ułożone w sposób bardziej angażujący NBP.

Warto zauważyć, że ograniczenie uprawnień NBP odnotować również należy na gruncie znowelizowanej Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z 2004 r.¹⁹ (Ustawa o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym została uchwalona 23 października 2008 r.)²⁰. Mimo podpisania ustawy przez Prezydenta, podnoszono, że niektóre jej postanowienia dotyczące NBP budzą wątpliwości natury konstytucyjnej. Wśród postanowień tych wskazywano na te, które ograniczają uprawnienia NBP, a zwłaszcza: wyłączenie ze składu Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego 1 przedstawiciela NBP (dotychczas było 3 przedstawicieli, obecnie jest 2) oraz uchylene postanowienia uprawniającego Prezesa NBP do powoływania przewodniczącego Rady BFG i przydanie tej kompetencji Ministrowi Finansów (art. 6 ust. 4 ustawy o BFG). Obecnie przewodniczącemu Rady BFG powołuje Minister Finansów po uzyskaniu opinii Prezesa NBP i przewodniczącego

¹⁷ Zob. M. Gocłowski, *Reprezentacja Narodowego Banku Polskiego na gruncie prawa cywilnego i ustawy o NBP*, Głosa 1999, nr 10, s. 3.

¹⁸ Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (DzU Nr, 157, poz. 1119 ze zm.).

¹⁹ Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tj. DzU z 2007 r., Nr 70, poz. 474 ze zm.).

²⁰ Ustawa z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (DzU Nr 209, poz. 1315).

KNF (art. 6 ust. 3 ustawy o BFG). Jak się wydaje, opisane zmiany nie naruszają postanowień konstytucyjnych dotyczących uprawnień NBP. Po pierwsze, żadne ze wskazanych uprawnień NBP w odniesieniu do Rady BFG nie jest określone konstytucyjnie; po drugie, powoływanie przez Prezesa NBP przewodniczącego Rady BFG nie daje się przyporządkować do konstytucyjnie gwarantowanej wyłącznie NBP funkcji ustalania i kształtowania polityki pieniężnej państwa; po trzecie, ten sam argument dotyczy kwestii ograniczenia reprezentacji przedstawiciela NBP w Radzie BFG; po czwarte, nie można również zasadnie argumentować, że NBP traci we wskazanym zakresie jakieś kompetencje kontrolne w odniesieniu do BFG, gdyż kontrola i nadzór nad rynkiem finansowym należy obecnie wyłącznie do Komisji Nadzoru Finansowego, a odpowiedni rozdział (4) ustawy o NBP został uchylony; po piąte, warto podkreślić, że NBP nie ponosi od momentu wprowadzenia zmian omawianą nowelizacją – tak jak inne banki w Polsce – obowiązkowych wpłat na rzecz BFG, co stanowić może dodatkowy, finansowy argument przemawiający za poglądem, że nie współfinansując BFG nie ma potrzeby, aby NBP posiadał w Radzie BFG swojego przedstawiciela. NBP będzie mógł udzielić kredytu krótkoterminowego BFG, pod warunkiem ustanowienia stosownego zabezpieczenia w sytuacji zagrożenia stabilności systemu bankowego. Z tych wszystkich, powyżej przytoczonych argumentów, wnioskować zatem można, że nowelizacja ustawy o BFG jest zgodna z Konstytucją, powoduje jednak dopuszczalne prawnie okrojenie kompetencji Prezesa NBP²¹.

Warto również zwrócić uwagę na relacje i kompetencje Prezesa NBP w stosunku do Rady Polityki Pieniężnej oraz do Zarządu NBP. W postanowieniach Konstytucji dokonano wyraźnego zróżnicowania w odniesieniu do Prezesa NBP jako organu NBP na: Prezesa NBP jako organu monokratycznego NBP oraz na jego szczególne funkcje jako przewodniczącego Rady Polityki Pieniężnej (RPP)²². Kompetencje Prezesa NBP jako przewodniczącego RPP są również wyraźnie oddzielone od kompetencji RPP jako kolegialnego organu NBP. Ponadto, na odrębność pomiędzy RPP a Prezesem NBP wskazuje również sam sposób powoływania Prezesa NBP i członków Rady Polityki Pieniężnej. Posiedzenia RPP zwołuje, co do zasady prowadzi i im przewodniczy Prezes NBP. Zwołanie posiedzenia RPP musi się odbyć co najmniej raz w miesiącu i należy do kompetencji Prezesa NBP jako jej przewodniczącego, przy czym posiedzenia te mogą się także odbywać na pisemny wniosek 3 członków RPP. Prezes NBP jako przewodniczący RPP obo-

²¹ Por. z dotychczasowym stanem prawnym, zob. zwłaszcza Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Warszawa 2008, s. 349.

²² Zob. P. Stanisławiszyn, *Niejawne stanowisko*, „Gazeta Bankowa”, www.gazetabankowa.pl/pl/dokumenty/Niejawne_stanowisko.

wiązany jest ustalić porządek posiedzenia i wskazać sprawy, które będą w ramach posiedzenia obradowane, a następnie co najmniej na 3 dni przed posiedzeniem przekazać w zawiadomieniu o posiedzeniu członkom RPP. Termin „prowadzenie obrad” jest bardzo szerokim zwrotem i obejmuje kierownictwo nad całym przebiegiem posiedzenia. Uchwały RPP podejmowane są większością głosów przy obecności co najmniej 5 członków. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego RPP § 10 ust. 2 regulaminu RPP. Z brzmienia przytoczonych przepisów wynika zatem szczególna rola i pozycja Prezesa NBP jako swobodnego *primus inter pares* organów NBP²³. W podobny sposób określone zostały kompetencje Prezesa NBP jako przewodniczącego Zarządu NBP. Co do zasady to Prezes NBP zwołuje posiedzenia Zarządu NBP (§ 3 regulaminu Zarządu NBP), otwiera, prowadzi i zamyka posiedzenia Zarządu NBP (§ 10 regulaminu Zarządu NBP). Jego kompetencje, także na gruncie regulaminu zarządu NBP, są zatem bardziej wyeksponowane w porównaniu do organów kolegialnych NBP.

Prezes NBP, pierwotnie na podstawie porozumienia o Komitecie Stabilności Finansowej, podpisanym z 21 grudnia 2007 r. między Prezesem NBP, Ministrem Finansów oraz przewodniczącym Komisji Nadzoru Finansowego, uczestniczył w współpracy dotyczącej wspierania stabilności krajowego systemu finansowego. Obecnie Prezes NBP jako członek Komitetu, zgodnie z art. 1 ust. 2 Ustawy o Komitecie Stabilności Finansowej z dnia 7 listopada 2008 r., obowiązany jest współpracować w zakresie wspierania i utrzymania stabilności krajowego systemu finansowego poprzez wymianę informacji, opinii i ocen sytuacji w systemie finansowym w kraju i za granicą oraz koordynację działań w tym zakresie²⁴.

3. Działalność prawotwórcza Prezesa NBP

Działalność prawotwórcza Prezesa NBP w świetle obowiązującej Konstytucji podporządkowana musi być następującym zasadom: po pierwsze, zakazowi domniemywania kompetencji prawodawczych; po drugie, zakazowi stosowania wykładni rozszerzającej kompetencje prawodawcze; po trzecie, zasadzie stanowiącej, że wskazanie jakiemuś organowi zadań nie jest równoznaczne z udzieleniem mu kompetencji do stanowienia aktów normatywnych służących realizacji tych zadań; po czwarte, zasadzie zamknięcia systemu źródeł prawa powszechnie obowiązują-

²³ Na temat szczególnej pozycji Prezesa NBP zob. J. Gliniecka, *System bankowy w regulacjach polskich i unijnych*, Bydgoszcz–Gdańsk 2004, s. 181.

²⁴ Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o Komitecie Stabilności Finansowej (DzU Nr 29, poz.1317).

czego pod względem podmiotowym i przedmiotowym oraz po piąte zasadzie legalizmu, stanowiącej, że organy w państwie działają w granicach i na podstawie prawa, w tym przypadku chodzić będzie o działalność prawotwórczą Prezesa NBP, opartą o przytoczoną zasadę²⁵. Wszystkie akty prawne Prezesa NBP jako centralnego konstytucyjnego organu państwa podlegają kontroli Trybunału Konstytucyjnego. Na gruncie regulacji konstytucyjnej wskazać można, że Prezes NBP może wydawać zarządzenia, będące, zgodnie z art. 93 Konstytucji, źródłem prawa wewnętrznemu obowiązującego. Zarządzenia Prezesa NBP mogą być zatem adresowane wyłącznie do podmiotów organizacyjnie podporządkowanych organowi wydającemu dany akt. Z kolei, zgodnie z art. 87 Konstytucji, Prezes NBP nie może wydawać aktów prawa powszechnie obowiązującego, nie może bowiem uchylać rozporządzeń. Już na początku obowiązywania Konstytucji próbowano z art. 227 Konstytucji wyinterpretować kompetencję dla Prezesa NBP do wydawania rozporządzeń wykonawczych do ustaw, jednak pogląd ten w świetle wyraźnego brzmienia art. 87 Konstytucji uznać należało za naruszający jej postanowienia²⁶.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o NBP, kompetencje normodawcze (prawodawcze) Prezesa NBP można podzielić na takie, które wykonuje samoistnie (uchwalanie zarządzeń), jak i takie, które wykonywać musi wspólnie z innymi organami (niesamoistne kompetencje normodawcze). Tytułem przykładu można wskazać tutaj na ustalenie – w porozumieniu z MSWiA – zasad przechowywania wartości pieniężnych w bankach i przedsiębiorstwach produkujących znaki pieniężne oraz transportowania tych wartości przez banki i te przedsiębiorstwa.

Jednym z głównych przepisów, dotyczących działalności prawotwórczej Prezesa NBP, jest art. 11 ustawy o NBP. Zgodnie z nim, Prezes NBP wydaje decyzje administracyjne oraz zarządzenia podlegające ogłoszeniu i takie, które ogłoszeniu nie podlegają (art. 11). Jak wiadomo z lektury postanowień art. 87 Konstytucji RP, Prezes NBP nie może wydawać aktów prawa powszechnie obowiązującego, gdyż Konstytucja określa w sposób enumeratywny krąg podmiotów, którym taka kompetencja przysługuje. W związku z zamknięciem systemu źródeł prawa w RP w Konstytucji i dychotomicznym podziałem wszelkich aktów prawa na powszechnie obowiązujące i wewnętrznie obowiązujące, Prezes NBP może wyłącznie sta-

²⁵ Zob. na temat kompetencji prawotwórczych organów NBP wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r., Sygn. K 25/99, s. 5. Tekst sentencji opublikowany został w DzU z 2000 r., Nr 53, poz. 648 oraz stanowisko doktryny prawa, zwłaszcza: C. Kosikowski, *Akty wykonawcze w prawie bankowym jako problem konstytucyjny*, [w:] *Konstytucja, ustroj, system finansowy państwa*, Warszawa 1999, s. 384; K. Działocha, *Czy luki w prawie*, „Biuletyn Bankowy” 1998, nr 1, s. 15 i n.

²⁶ Wyrok TK z dnia 28 czerwca 2000 r. *op. cit.*, s. 16.

nowić akty prawa wewnątrznie obowiązującego. Akty takie przyjęto nazywać aktami prawa wewnątrznie obowiązującego w systemie prawa bankowego²⁷. Akty prawa wewnątrznie obowiązujące wydawane przez Prezesa NBP mogą wiązać wyłącznie podmioty organizacyjnie, hierarchicznie podporządkowane organowi wydającemu dany akt. Warto zatem sprawdzić, czy prawodawca konsekwentnie wywiązuje się z obowiązków wynikających z art. 87 Konstytucji.

Na szczególną uwagę zasługują postanowienia art. 33 ustawy o NBP, w którym dla Prezesa NBP przewidziano m.in. kompetencje do ustalania w drodze zarządzenia wielkości emisji znaków pieniężnych, jak i terminy wprowadzania ich do obiegu. Warto zastanowić się, czy ustawodawca właściwie posługuje się w tym miejscu formą zarządzenia jako aktu, za pomocą którego wprowadza się do obiegu polski złoty. Nie sposób nie zauważyć, że znaki pieniężne wprowadzane do obiegu w RP są przecież kierowane *ad incertas personas*, a nie tylko do jednostek organizacyjnie podporządkowanych organowi (Prezesowi NBP) wydającemu to zarządzenie. Nie sposób też oprzeć się wrażeniu, że forma zarządzenia wykorzystywana w tym przepisie nie do końca daje się pogodzić z interpretacją postanowień art. 87 Konstytucji RP. Choć próbuje się także stosować taką interpretację postanowień Konstytucji w związku z art. 33 ustawy o NBP, która kładzie nacisk na to, że prze-

²⁷ Por. R. Tupin posługuje się w swoich publikacjach na ten temat terminami „zarządzenia powszechnie obowiązujące” i „zarządzenia międzybankowe”, zob. R. Tupin, *Status prawny i kompetencje prawotwórcze organów Narodowego Banku Polski i Komisji Nadzoru Bankowego*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1998, nr 7- 8/2, s. 2 i n. O ile wątpliwości nie budzi drugi z przytoczonych zwrotów, to pierwszy z podanych terminów może sugerować, że na gruncie Konstytucji RP można stanowić akty prawa niedające się przyporządkować ani do aktów prawa powszechnie obowiązującego, ani do aktów prawa wewnątrznie obowiązującego. Warto podkreślić, że wolą polskiego ustrojodawcy było po pierwsze, szczelne zamknięcie systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego a po drugie, dychotomiczny podział wszelkich aktów prawa w RP na powszechnie i wewnątrznie obowiązujące. Jeśli chodzi o pierwszy zamiar polskiego ustawodawcy, to wyrazić można przekonanie, że został on zrealizowany zarówno w podmiotowym, jak i przedmiotowym aspekcie. Jeśli natomiast chodzi o całkowite zamknięcie systemu źródeł prawa wewnątrznie obowiązującego, to od strony formalnej i podmiotowej pozostaje on katalogiem otwartym, podobnie od strony treści tych aktów, wskazując, że treść ta może być tworzona przez podmiot, któremu organizacyjnie podległy jest adresat tego aktu. Problematyki form działalności prawotwórczej w prawie bankowym dotyczy również zagadnienie charakteru prawnego uchwał i zarządzeń Komisji Nadzoru Bankowego (obecnie Komisji Nadzoru Finansowego), na ten temat zob. R. Tupin, *Czy i w jakim trybie uchwały i zarządzenia Komisji Nadzoru Bankowego mogą być uznane za niezgodne z Konstytucją?* „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1998, nr 12, s. 27 i n. Na ten temat zob. również M. Kulesza, „Źródła praw” i przepisy administracyjne w świetle nowej Konstytucji, „Państwo i Prawo” 1998, z. 2, s. 12 i n.

cież zarządzenie wydawane przez Prezesa NBP jest kierowane do podmiotów, których zadaniem jest wprowadzenie pieniądza polskiego do obiegu albo, że sprawy wymienione w art. 33 ustawy o NBP są kwestiami natury technicznej, a zatem ich regulowanie w drodze zarządzenia nie budzi kontrowersji. Interpretacja taka – jak się wydaje – nie daje jednoznacznego rezultatu. W tym konkretnym przypadku konsekwencje wprowadzenia do obiegu polskiego pieniądza dotyczą bowiem podmioty, które nie są przecież organizacyjnie podporządkowane Prezesowi NBP.

Użycie formy zarządzenia nie służy również bezpieczeństwu wprowadzania pieniędzy do obiegu. Wprowadzenie pieniądza do obiegu ma skutkować tym, że staje się on wyłącznie legalnym środkiem płatniczym w RP i służy każdej jednostce do dyspozycji, realizując w ten sposób interes publiczny. Ponadto wprowadzanie pieniądza do obiegu, a wcześniej jego emisja przez NBP, zmniejsza niebezpieczeństwo niekontrolowanej podaży pieniądza w obiegu, a w ten sposób zabezpiecza skuteczny wpływ NBP na ilość państwowej waluty. Zadania te natomiast należą do głównych konstytucyjnych funkcji NBP. Tworzą więc kolejny argument dla przyjęcia stanowiska, że ich wprowadzanie do obiegu nie powinno się odbywać na podstawie zarządzenia, a aktu prawa powszechnie obowiązującego²⁸.

Wydaje się, że właściwym rozwiązaniem byłoby zatem użycie w art. 33 ustawy o NBP formy rozporządzenia jako aktu powszechnie obowiązującego. Dopiero wtedy, jak się wydaje, spełnione byłoby założenie ustrojodawcy, aby akty prawne kierowane do nieokreślonego kręgu adresatów (akty prawa powszechnie obowiązującego) przybierały formy wskazane w Konstytucji. Użyta w art. 33 ustawy forma zarządzenia należałoby zatem uznać za formę co najmniej dyskusyjną i postulować sanację opisanej sytuacji. Sytuacja ta jest tym bardziej niepokojąca, że przecież Konstytucja RP obowiązuje już od 1997 r.

Powstaje pytanie, w jaki sposób można by uzdrowić analizowany stan prawny. Po pierwsze, można zastanawiać się nad zmianą Konstytucji RP a Prezesa NBP wyposażyć w kompetencję do stanowienia rozporządzeń. Po drugie, czysto teoretycznie można zastanowić się nad sytuacją, w ramach której Rada Ministrów miałaby kompetencję do wydawania takich rozporządzeń, co nie wymagałoby zmiany Konstytucji, a wyłącznie art. 33 ustawy o NBP. Zmiana taka naruszałaby jednak art. 227 Konstytucji, a w szczególności niezależność funkcjonalną NBP jako organu, któremu przysługuje wyłączne prawo i obowiązek ustalania i kształtowania polityki pieniężnej. Ustalanie wielkości środków pieniężnych wprowadzanych do

²⁸ O podobnym problemie w niemieckiej doktrynie prawa bankowego diskutowanym jeszcze przed przystąpieniem Niemiec do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej zob. D. Coburger, *Die währungspolitischen Befugnisse der Deutschen Bundesbank. Verwaltungsrechtliche Qualifikationen und Rechtsschutz*, Berlin 1988, s. 65.

obiegu jest przecież jednym z komponentów tej polityki. Po trzecie, można zastanowić się także nad następującym zagadnieniem, czy na gruncie Konstytucji RP można tworzyć teoretyczną konstrukcję aktów prawa powszechnie obowiązujących, aktów prawa wewnętrznie obowiązujących i trzeciej kategorii – aktów prawa bankowego, wewnętrznych, ale jednak odnoszących skutki w sferze zewnętrznej? Odpowiadając na postawione pytanie, wyrazić można pogląd, że konstruowanie kategorii aktów prawa bankowego nie będzie miało podstawy w obowiązujących postanowieniach Konstytucji. Zresztą problem ten nie jest nowy i nie dotyka tylko aktów normatywnych podejmowanych przez Prezesa NBP. Podobne zastrzeżenia można bowiem czynić, i czyniono w cyt. orzeczeniach TK, także w odniesieniu do niektórych aktów Rady Polityki Pieniężnej oraz aktów uchwalanych przez Komisję Nadzoru Finansowego, czy wcześniej przez Komisję Nadzoru Bankowego. W literaturze zagadnienia próbowano wytłumaczyć i sanować zastany stan rzeczy konstrukcją ogólnych aktów stosowania prawa, jednak w praktyce – co także podkreślało *opinio iuris* – konstrukcja ta jest uciążliwa w stosowaniu²⁹.

Jednak dyskusja nad ewentualną zmianą Konstytucji RP we wskazanym zakresie, wydaje się bezprzedmiotowa, gdyż w momencie przystąpienia Polski do strefy euro kompetencje emisyjne zostaną i tak przeniesione na rzecz Europejskiego Banku Centralnego³⁰. Niezależnie od tego faktu można wyrazić przekonanie, że przyszłe członkostwo Polski w III etapie Unii Gospodarczej i Walutowej i tak wymusi dyskusję na temat zmian art. 227 Konstytucji w odniesieniu do kompetencji z zakresu polityki pieniężnej przekazywanych przez NBP na rzecz EBC.

Być może odżyje również wtedy postulat wyposażenia Prezesa NBP w kompetencję do stanowienia rozporządzeń w sferze prawa bankowego, przy zastrzeżeniu bezprzedmiotowości poruszania problematyki formy wprowadzania pieniądza do obiegu z przyczyn powyżej przybliżonych. Postulat ten nie jest wcale nowy i był przedmiotem pogłębionej analizy doktryny prawa w cyt. już powyżej orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 2000 r.³¹

²⁹ Zob. orzeczenie TK z 28 czerwca 2000 r. i przywołane w nim opinie prawne *opinio iuris*.

³⁰ Tytułem przykładu zob. decyzję EBC/2001/15 z dnia 6 grudnia 2001 r. w sprawie emisji banknotów euro (DzUrz UE L 337 z 2001 r., s. 52-54 oraz zmieniającą ją decyzję EBC/2007/19 z dnia 7 grudnia 2007 r., (DzUrz UE L 1/7 z 4.1.2008, s. 1, a także art. 10 rozporządzenia Rady (WE) nr 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro od dnia 1 stycznia 2002 r. (DzUrz UE L 139 z 1998 r., s. 1. Zgodnie z art. 106 TWE, przy emisji banknotów euro w Polsce potrzebne będzie upoważnienie od EBC na rozpoczęcie produkcji, a w przypadku monet euro – akceptacja EBC co do wielkości emisji, co następuje w Eurosystemie w drodze decyzji.

³¹ Zob. orzeczenie TK z 28 czerwca 2000 r.

Wydaje się również, że analizowany powyżej problem może w niedalekiej przyszłości stracić na znaczeniu albo uzyskać wyłącznie charakter historycznej wątpliwości. Będzie to jednak uzależnione od tego, czy i jakie decyzje związane ze zmianą prawa bankowego zostaną podjęte w związku z przystąpieniem Polski do strefy euro. Trzeba bowiem podkreślić, że NBP od momentu przystąpienia do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej nie będzie już pełnił funkcji emisyjnej, bowiem kompetencje w tym zakresie oraz w zakresie ustalania i realizowania polityki pieniężnej będzie pełnił Europejski Bank Centralny, podobnie kompetencje z zakresu polityki pieniężnej, czyli funkcji NBP jako banku – banków zostaną przeniesione na rzecz EBC. Sytuacja ta posłuży niewątpliwie do zmiany nie tylko art. 33 ustawy o NBP. Zgodnie z postanowieniami prawa europejskiego, od przystąpienia do strefy euro, sprawy związane z emisją euro, jej wielkością będą regulowane aktami prawnymi EBC, do których wydawania kompetencja i legitymacja czerpana będzie z umowy międzynarodowej o przystąpieniu do III etapu UGiW. Jak wiadomo, decyzja co do wielkości emisji i druku banknotów i monet euro zapadać będzie w EBC, jednak wykonywana będzie przez NBP, jako tzw. „ramię”, czy też „ogniwo wykonawcze” EBC. Prezes NBP powinien w związku z tymi przyszłymi zmianami dysponować odpowiednimi kompetencjami decyzyjnymi głównie o charakterze wykonawczym. Zresztą, decyzja EBC co do wielkości emisji będzie wystarczającą podstawą prawną. Przy tej okazji warto jednak zadbać, by pozostała działalność prawodawcza Prezesa NBP, (a także Rady Polityki Pieniężnej oraz Komisji Nadzoru Finansowego) przybrała spójne ramy prawne. Prezes NBP posiada również określone kompetencje prawotwórcze na gruncie Ustawy *Prawo dewizowe*³². Zgodnie z art. 4 tej ustawy, Prezes NBP jest upoważniony do ogłaszania wykazu walut wymienialnych, czyli tych, które spełniają warunki art. VIII Statutu Międzynarodowego Funduszu Walutowego (art. 2 ust. 1 pkt 11 *Prawa dewizowego*). Ogłoszenie przez Prezesa NBP, które waluty obce spełniają wymagania art. VIII Statutu MFW następuje w drodze obwieszczenia, ogłaszanego w Monitorze Polskim. W poprzednim stanie prawnym Prezes NBP był upoważniony do określania w drodze zarządzenia (aktu prawa wewnątrznie obowiązującego), które waluty obce są walutami wymienialnymi³³. Skoro Prezes NBP określał dawniej, które waluty są wymienialne, to kreował w istocie w sposób generalny ich wymienialny charakter. Obecnie waluty wymienialne są określone ustawowo, a Prezes NBP ogłasza jedynie ich wykaz, czyniąc to w drodze obwieszczenia, czyli aktu prawa

³² Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. *Prawo dewizowe* (DzU z 2002 r., Nr 141, poz. 1178 ze zm.).

³³ Zob. dostępne komentarze do art. 4 *Prawa dewizowego* autorstwa Z. Ofiarskiego; M. Rusinka i T. Grzegorzcyka.

wewnętrznie obowiązującego. Zmianę taką uznać należy za potrzebną i uzasadnioną. Pozostawienie Prezesowi NBP możliwości samodzielnego, władczego określania, jaka waluta jest wymienialna bez stworzenia i odwołania się do przesłanek ustawowych mogła budzić wątpliwość, czy taka działalność prawotwórcza Prezesa NBP nie wkracza w swej istocie w sferę stanowienia prawa o charakterze powszechnie obowiązującym.

4. Działalność Prezesa NBP na forum europejskim

Prezes NBP, zgodnie z postanowieniami Statutu ESBC i EBC, wchodzi w skład Rady Ogólnej Europejskiego Banku Centralnego (dalej EBC)³⁴. Jak wiadomo, Polska od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej w 2004 r. wchodzi również w skład Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC). Do systemu tego należą zarówno banki centralne państw należących już do strefy wspólnej waluty euro, jak i banki centralne państw pozostających jeszcze poza tą strefą oraz banki centralne państw, które nie wyraziły zgody na przystąpienie do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej (państwa objęte tzw. derogacją).

Niewątpliwie pozycja ustrojowa Prezesa NBP ulegnie zmianie w związku z przystąpieniem Polski do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej. Od tego momentu Prezes NBP uzyska prawo do zasiadania w Radzie Zarządzającej EBC – głównym organie decyzyjnym EBC. Będzie on wówczas podejmować decyzje dotyczące polityki pieniężnej w UE wspólnie z pozostałymi prezesami banków centralnych państw strefy euro w Radzie Zarządzającej EBC. Podstawą do tej działalności Prezesa NBP staną się przepisy art. 105 i n. TWE oraz przepisy prawne Statutu ESBC i EBC. Nie wydaje się też, aby w odniesieniu do regulacji prawnej pozycji Prezesa NBP potrzebna będzie przy przystępowaniu Polski do strefy euro zmiana przepisów konstytucyjnych (z ewentualnym wyjątkiem na rzecz podejmowania przez Prezesa NBP rozporządzeń jako aktów powszechnie obowiązującego prawa, co mogłoby się stać przedmiotem pogłębionej dyskusji). Przystąpienie Polski do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej spowoduje jednak konieczność nowelizacji przepisów rangi ustawowej dotyczących kompetencji i zadań Prezesa NBP.

Niezależnie od aktywności NBP w Europejskim Systemie Banków Centralnych, Prezes NBP (lub osoby przez niego upoważnione) reprezentuje NBP w pro-

³⁴ *Protokół nr 4 w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego w wersji po Traktacie Lizbońskim*, DzUrz UE C 115, 09.05.2008, s. 230.

cesie decyzyjnym międzynarodowych instytucji finansowych. Tytułem przykładu wskazać można na prace w ramach Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Banku Światowego, Banku Rozrachunków Międzynarodowych, czy także w Radzie Gubernatorów Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.

5. Uwagi końcowe

Niewątpliwie pozycja ustrojowa Prezesa NBP, jak i całego NBP z punktu widzenia prawa konstytucyjnego uzyskała szczególny charakter. Niezależność Prezesa NBP od innych organów władzy w państwie jest konstytucyjnie zagwarantowana. Nadal konstytucyjnie gwarantowana jest niezależność instytucjonalna i personalna dla jego działań, nadal Prezes NBP jest przewodniczącym Rady Polityki Pieniężnej i Zarządu NBP, jest w związku z tym swoistym *primus inter pares* organów wewnętrznych w NBP. Z drugiej jednak strony można także odnotować zmiany dotyczące kompetencji i zadań Prezesa na gruncie Ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym i ustawy o BFG.

Warto również nadal kontynuować dyskusję nad postulatem zmiany Konstytucji RP w związku z przystąpieniem Polski do strefy euro. Oczywiście można również argumentować, że w sytuacji przystąpienia Polski do III etapu UGiW, Polskę i jej organy będą wiązać wszystkie akty wydawane przez EBC, a więc rozporządzenia (wiązące bezpośrednio, których co do zasady nie wolno transponować), decyzje (wiązące tylko adresatów, do których są kierowane, które co do zasady nie wymagają transpozycji), zalecenia i opinie (które nie mają charakteru wiążącego prawnie i należą do źródeł tzw. *soft law*) oraz wiążące wytyczne i instrukcje dla banków (które również nie wymagają transpozycji). Znaczna część europejskiego bankowego prawodawstwa będzie w Polsce wywierała bezpośredni skutek i będzie bezpośrednio stosowalna (rozporządzenia i decyzje o charakterze powszechnym oraz wytyczne i instrukcje wiążące dla banków). Jednak dla części efektywnej realizacji norm europejskiego prawa bankowego nieodzowne może stać się w konkretnej sytuacji wydawanie aktów prawa wewnętrznie obowiązującego w Polsce. Nie można także wykluczyć powstania sytuacji, w których czasami efektywne wykonanie przyszłych zaleceń, wytycznych, decyzji EBC może być uzależnione od wydania w Polsce aktów prawa powszechnie obowiązującego. Wówczas, przy niezmienionym stanie prawnym, kompetencję prawodawczą w tym zakresie miałaby z punktu widzenia problematyki prawa bankowego – jak należy przypuszczać – Rada Ministrów RP lub Minister Finansów, a jeśli chodzi o ustawy oczywiście Sejm i Senat RP.

Wskazane powyżej zagadnienia stanowią o niektórych tylko pytaniach, wątpliwościach i problemach, które trzeba rozważyć, dokonując niezbędnych – jak się wydaje – zmian w Konstytucji związanych z przystąpieniem Polski do III etapu Unii Gospodarczej i Walutowej. Wśród zmian tych można dokonać podziału na niezbędne i opcjonalne. Do niezbędnych należałyby zatem te, które związane są ze zmianą funkcji NBP po przystąpieniu do strefy euro, a dotyczące wyłącznego prawa NBP do kształtowania polityki pieniężnej i emisyjnej państwa. Z kolei, do zmian, nad którymi warto byłoby się niejako przy okazji zastanowić, są te odnoszące się do kompetencji prawotwórczej Prezesa NBP, Rady Polityki Pieniężnej i Komisji Nadzoru Finansowego. Konstytucyjne przesądzenie charakteru prawnego aktów stanowiących przez te podmioty jako organy NBP (oczywiście z wyłączeniem Komisji Nadzoru Finansowego) mogłoby przyczynić się do wzmocnienia słusznej, pożytecznej i stanowiącej filar demokratycznego państwa prawa zasady zamkniętego katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

Niewątpliwie przystąpienie Polski do strefy wspólnej waluty euro spowoduje zmiany w kompetencjach organów NBP, w tym także Prezesa NBP. Można prognozować, że o ile kompetencje Rady Polityki Pieniężnej ulegną osłabieniu na rzecz Rady Zarządzającej EBC, która po przystąpieniu przejmie większość z jej kompetencji decyzyjnych, to pozycja Prezesa NBP nie odnotuje kompetencyjnego osłabienia. Co więcej, sytuacja ta może przyczynić się do tego, że działalność Prezesa NBP na arenie europejskiej, zwłaszcza w Radzie Zarządzającej EBC może wzmocnić jego pozycję faktyczną. Ponadto wskazać można, że tak postrzegana rola Prezesa NBP w warunkach prowadzenia nowej polityki pieniężnej (nowej, bo opartej o cele i zasady wyrażone w europejskich aktach prawa) może przyczynić się do wykształcenia funkcji legitymizującej niewątpliwą zmianę w kompetencjach NBP jako centralnej instytucji finansowej państwa po przystąpieniu do strefy wspólnej waluty euro. Zaznaczyć również należy, że członkostwo państwa w III etapie Unii Gospodarczej i Walutowej wywoła potrzebę redefinicji roli i zmian organizacyjno-funkcjonalnych wśród wszystkich organów NBP. Znaczne zmiany obserwować będzie można jednak głównie w kompetencjach i działaniu Rady Polityki Pieniężnej i w aktywnościach Zarządu NBP, a w nieco mniejszym stopniu w uprawnieniach i obowiązkach Prezesa NBP.

System position of the President of the National Bank of Poland – select questions

S u m m a r y

The article is devoted to selected competences and duties of the President of the NBP, determined by both the Polish bank law and European regulations, concerned especially with the participation of the President of the NBP in the sessions of the General Council of the European Central Bank. It also discusses the issue of restricting the President's certain competences resulting from the amendments of the bank law. The article analyses the bill amending the act on integrated supervision of the financial market and the act on the Bank Guarantee Fund, however, solely in the context of amending the President's rights connected with the Financial Supervision Commission and the board of the Bank Guarantee Fund. The article also discusses the issue of the President's legislative initiative, relating to the provisions of the Constitution of Poland. The discussion concerns the issues of Poland's accession to the *euro* zone and the resulting need of amending the Constitution, including the NBP's currency issuing function. The article contributes to the discussion of the competencies of the NBP bodies (in this case the competencies of its President), especially in the context of Poland's future participation in the 3rd stage of the Economic and Monetary Union.

Systemstellung des Präsidenten der Polnischen Nationalbank – Auswahl einiger Fragen

Z u s a m m e n f a s s u n g

In dem Aufsatz wurden einige Kompetenzen und Pflichten des Präsidenten der Polnischen Nationalbank (NBP) behandelt, die sowohl durch das polnische Bankrecht, als auch die europäischen Regelungen betreffend die Teilnahme des Präsidenten der NBP in den Sitzungen des Rates der Europäischen Zentralbank bestimmt sind. Besprochen wurde auch die Einschränkung einiger Kompetenzen des Präsidenten der NBP, die auf die Änderungen im Bankrecht zurückzuführen ist. Analysiert wurde zum einem das Gesetz über die Änderung des Gesetzes über die integrierte Aufsicht über den Finanzmarkt und zum zweiten das Gesetz über das Bankgarantiefonds hier jedoch ausschließlich im Zusammenhang mit der Änderung

der Kompetenzen des Präsidenten der NBP bezogen auf die Kommission der Finanzaufsicht und den Rat des Bankgarantiefonds. Besprochen wurde auch die rechtsbegründende Tätigkeit des Präsidenten der NBP im Bezug auf die Verfassung der Republik Polen. Wesentlicher Teil des Aufsatzes wurde auch den Fragen des Beitritts Polens zur Euro-Zone und der damit verbundenen notwendigen Änderung der Verfassung der Republik Polen gewidmet, u.a. hinsichtlich der Emissionsfunktion der NBP. Diese Bearbeitung zeigt sich als eine der Stimmen in der erforderlichen Diskussion zum Thema der strukturellen Position der Organe der NBP (hier der strukturellen Position des Präsidenten dieser Bank) insbesondere im Hinblick auf die künftige Beteiligung Polens an der 3. Etappe der Wirtschafts- und Währungsunion.